

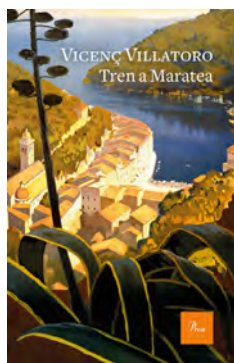
# ELS CRÍTICS

*literatura*  
JOSEP GRAS

A 'Tren a Maratea' es narra un retorn a les arrels, amarat de nostàlgia i d'una antiga recança que el protagonista podrà vèncer per fi, després d'unencontre providencial.

Vicenç Villatoro signa aquesta 'nouvelle' intensa i reveladora, que ens parla del caràcter indòmit de la memòria i de la descoberta de nous esclats de vida davant la proximitat de la mort.

## El confort del viatger



**Tren a Maratea**  
VICENÇ VILLATORO

Proa  
Barcelona, 2022  
128 pàgines

“**L**legir, recordar i morir-me. Li sembla poca cosa?”, li diu l'home gran a la jove professora mentre caminen pels carrers de Maratea, la destinació final del viatge que ell havia emprès uns dies abans, quan va marxar de Buenos Aires —ciutat on havia viscut els darrers trenta anys—, per retrobar-se amb el seu país natal, amb aquells pobles blancs i lluminosos del sud italià, amb la vila on va passar la infantesa i la joventut.

L'Eliana Misan no acabava d'entendre el propòsit del senyor Lamarca, a qui havia conegut al tren en direcció a Nàpols, quan l'inesperat passatger va asseure's al mateix compartiment que ella. La pregunta havia estat latent, de fet, en el decurs de la llarga conversa que van mantenir mentre el paisatge que desfilava davant seu contribuïa a un progressiu apropament personal. Després, en les hores successives que acabaran comparint, aquesta serà la qüestió que centrarà un diàleg cada cop més fèrtil: el perquè d'un retorn certament enigmàtic.

El sojorn a casa de l'Eliana, a la ciutat trasbalsada aquests dies per un brot

massiu de còlera —som a mitjan anys setanta del segle XX—, propicia que els dos fins fa poc solitaris viatgers aprofundeixin en la revelació del seu passat, sobretot el que va provocar la fugida del senyor Lamarca. L'endemà, tot i que tampoc no estava previst, la continuïtat del trajecte fins a l'enyorada contrada comptarà amb la companyia de la dona que intenta recuperar-se de la ruptura amb Cesare.

Hi ha, però, un altre il·lustre company de viatge en aquesta pretesa restitució d'un passat estroncat voluntàriament per l'home afeblit que torna als orígens: *Il gattopardo* —la gran novel·la de Tomasi di Lampedusa (1896-1957), publicada de manera pòstuma el 1958—, que el senyor Lamarca llegirà seguint la recomanació de l'Eliana. El llibre li agrada molt, i així li ho fa saber a la carta final. S'hi sent identificat, tant en l'època que descriu com en el retrat dels personatges principals. El príncep Fabrizio Salina i ell mateix són testimonis d'una decadència que s'emporta irremissiblement l'esperit d'un temps i una bondat —ara ja remota— que

havien tingut abans de ser corromputs per les guerres: “Els vells temps eren molt millors, perquè de fet no existien. Ens els hem inventat. El que sí que era millor, abans, érem nosaltres. Cadascun de nosaltres”, afirma Lamarca.

Tanmateix, aquesta “nostàlgia lúcida” —com la qualifica l’entusiasmador lector epistolar— que impregna l’obra de Lampedusa evoluciona cap a una celebració de l’acceptació del pas inexorable del temps, del relleu generacional. Impensats nous esclats de vitalitat escometen l’ànima cansada i la reconforten: l’Eliana/Angelica balla un vals amb el senyor Lamarca / príncep de Salina en un fragment memorable, i és en aquest moment que tots dos prenen consciència que el món exterior, hostil en molts aspectes —potser la presència de l’epidèmia també adquireix aquí aquesta significació— realment importa ben poc.

Vicenç Villatoro (Terrassa, 1957) ens ofereix ara, després del darrer dels dos títols dedicats a rememorar el pas-sat familiar —*La casa dels avis* (2021, guardonada amb el premi Amat Piniella d’enguany) i *Un home que se’n va* (2014)—, una novel·la breu però intensa, que diu molt més del que podem llegir a les seves pàgines. Dotada d’una innegable perfecció estructural, *Tren a Maratea* convida a la reflexió sobre alguns temes de permanent vigència literària com són la construcció de la memòria personal —que sovint no coincideix amb l’anomenada versió oficial d’uns fets—, la reconciliació amb el jo dolgut o la cerca incerta d’un sentit a l’existència pròpia quan s’acosta l’hora de la mort.

La història d’aquest encontre casual és narrat amb una prosa sòbria, despro-veïda d’ornamentacions accessorïes. No hi ha matèria sobrerera en el desen-velopament argumental; tot el que s’hi explica és necessari per bastir l’entramat amb solidesa i per comprendre el com- portament d’aquests dos éssers atrapats en una profunda soledat quotidiana. El monòleg del senyor Lamarca, en què reconstrueix per a l’Eliana l’episodi dra- màtic que va protagonitzar en el passat, a les acaballes de la Segona Guerra Mundial, esdevé l’inici d’un alliberament íntim llargament esperat.

Autor de més d’una dotzena de novel·les, entre les quals *Moon River* (2011), *Tenim un nom* (2010) o la ja clàssica *La*



*ciutat del fum* (2001); de dietaris com el més recent *La bona mort* (2019) i d’assaigs històrics com *Massa foc* (2018), entre altres gèneres d’una obra que abasta quatre dècades, Villatoro demostra amb *Tren a Maratea* que no calen grans ex-

tensions per captivar l’interès del lector. L’art de la brevetat narrativa demana un laboriós procés de destil·lació. L’experiència —sempre s’ha dit— és un grau. O la perseverança en l’ofici. I aquest n’és un bon exemple.

**HISTÒRIES DE LLUNA VELLA**  
de JOSEP COLOMER

**NOVETATS 3i4**  
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**  
Visita la nostra botiga virtual en **www.tresiquatre.cat**